

Marek Grzybowski

Warunki transferu wiedzy w strategii Unii Europejskiej dla regionu Morza Bałtyckiego w okresie 2014-2020

Ekonomiczne Problemy Usług nr 112, 83-92

2014

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

MAREK GRZYBOWSKI

Akademia Morska w Gdyni¹

WARUNKI TRANSFERU WIEDZY W STRATEGII UNII EUROPEJSKIEJ
DLA REGIONU MORZA BAŁTYCKIEGO W OKRESIE 2014–2020

Streszczenie

W artykule omówiono wyniki badań prowadzone przez Obserwatorium Regionu Morza Bałtyckiego oraz projektów realizowanych w ramach Programu Unii Europejskiej dla Regionu Morza Bałtyckiego, w których uczestniczyły Katedra Ekonomii i Zarządzania Akademii Morskiej w Gdyni oraz Polski Klaster Morski. Z badań wynika, że najbardziej efektywną formą transferu wiedzy w Regionie Morza Bałtyckiego są projekty transnarodowe, w których uczestniczą przedstawiciele nauki i przemysłu oraz samorządów gospodarczych i regionalnych. Współdziałanie tych instytucji przyczynia się do synergii nauki i praktyki gospodarczej w Regionie Morza Bałtyckiego.

Słowa kluczowe: Region Morza Bałtyckiego, transfer wiedzy

Wprowadzenie

Kazimierz Ajdukiewicz prowadząc rozważania nad znaczeniem wyrażen w komunikacji międzyludzkiej, zauważył, że nawet dla ludzi mówiących tym samym językiem to samo wyrażenie ma różne znaczenia. Wynika to z poziomu wykształcenia, doświadczenia życiowego, a także wiedzy (Ajdukiewicz 1985, s. 37). Dodatkowo transfer wiedzy komplikują uwarunkowania kulturowe i społeczne.

---

¹ Kierownik Katedry Ekonomii i Zarządzania AM w Gdyni, dyrektor Obserwatorium Regionu Morza Bałtyckiego, prezes zarządu Polskiego Klastra Morskiego, ekspert nr EX2002B067306 7 Programu Ramowego, prezes Instytutu Badań nad Bezpieczeństwem, redaktor naczelny „Transfer Wiedzy” ISSN 2082-7520, redaktor naczelny „Internet Manager” ISSN 1895-426X www.im.org.pl.

Dało to się zauważyć w trakcie uczestnictwa autora w projektach realizowanych w ramach „Strategii Unii Europejskiej dla Regionu Morza Bałtyckiego” w latach 2007–2013 i wcześniej.

Różnice w transferze informacji były zauważalne nawet między mieszkańcami państw skandynawskich. Nawet posługiwanie się językiem angielskim nie stworzyło platformy do transparentnej wymiany informacji. W przypadku szczególnych uzgodnień uczestnicy projektu jednej nacji przechodzili do rozmów w języku ojczystym. W przypadku projektów międzynarodowych postulat Ajdukiewicza, by użytkownicy języka stosowali wyrażenia w jednym i tym samym znaczeniu, nie był możliwy do spełnienia w początkowej fazie projektu. Żeby doprowadzić do skutecznego transferu wiedzy, należało najpierw ustalić stan wiedzy uczestników projektu, którzy przystępowali do wspólnych działań z różnego poziomu kulturowego. Trzeba zauważyć, że Polacy i uczestnicy projektów z państw bałtyckich reprezentują wysoki poziom wiedzy ogólnej i specjalistycznej. Przedstawiciele państw skandynawskich umieją łączyć wiedzę z praktyką projektową.

Definiując wiedzę, wciąż odwołujemy się do Platona, za którym powtarzamy, że to wynik działania ludzkiego umysłu, efekt rozumowania o charakterze dedukcyjnym (Pawluczuk 2004, s. 11). Platonowskie pojmowanie wiedzy opiera się na postrzeganiu, sądach i ich uzasadnianiu (Jashapara 2006, s. 55). Arystoteles z kolei budował wiedzę na doświadczeniach zmysłowych, obserwacji rzeczywistości. Stąd dwa główne nurty podejścia do wyjaśniania wiedzy: racjonalizm i empiryzm. Oba podejścia mają swoje wady i zalety. Różnie wykorzystywane w środowisku nauk humanistycznych i technicznych. Dodatkowym utrudnieniem jest, gdy trzeba wspólną wiedzę zastosować w międzynarodowym obszarze gospodarczym i społecznym (Kaczmarek 2009, s. 19). W praktyce projektów transnarodowych raczej nie korzysta się z aksjomatów. Zarówno w projektach „twardych”, jak i „miękkich” łatwiej korzystać z podejścia empirycznego. Empiryzm bowiem ułatwia transfer wiedzy, jednak racjonalizm ułatwia dzielenie się wiedzą i generowanie innowacji.

1. Region Morza Bałtyckiego – charakterystyka podmiotu badań

W Regionie Morza Bałtyckiego (dalej – RMB) znajduje się osiem państw członkowskich UE oraz Rosja. Przyjmuje się, że tworzą go kraje skandynawskie (Dania, Finlandia, Norwegia, Szwecja), północne Niemcy (Meklemburgia-Pomorze Przednie, Szlezwig-Holsztyn i Hamburg), Polska, państwa bałtyckie (Litwa, Łotwa, Estonia) oraz północna Rosja (obwód kaliningradzki i leningradzki). Do regionu włączana jest również Białoruś (State of the Region Report, s. 10).

Według szacunków demografów w RMB mieszka 150 mln osób. Zasoby siły roboczej obliczono na około 67 mln osób. Stanowią one 30,9% zasobów Unii Europejskiej. O potencjale naukowym regionu świadczy to, że działa w nim około 100

uniwersytetów oraz tyle samo klastrów przemysłowo-naukowych, z których jedna czwarta to klastry transnarodowe (np. Medicon Valley w regionie Kopenhagi i Malmö). Potencjał przemysłowy RMB stanowi około 25% potencjału gospodarczego UE. Region ten eksportuje około 1/3 eksportu towarów i usług UE (Thönnies 2012).

Tabela 1

Dynamika wzrostu PKB (rok poprzedni = 100)

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
EU-28	1.5	2.5	2.1	3.3	3.2	0.3	-4.3	2.1	1.6	-0.3	0.0
EA-17	0.7	2.2	1.7	3.2	3.0	0.4	-4.4	2.0	1.6	-0.7	-0.4
Dania	0.4	2.3	2.4	3.4	1.6	-0.8	-5.7	1.6	1.1	-0.5	0.3
Niemcy	-0.4	1.2	0.7	3.7	3.3	1.1	-5.1	4.0	3.3	0.7	0.5
Estonia	7.8	6.3	8.9	10.1	7.5	-4.2	-14.1	3.3	9.6	3.9	1.3
Łotwa	7.6	8.9	10.1	11.2	9.6	-3.3	-17.7	-0.9	5.3	5.2	4.0
Litwa	10.3	7.4	7.8	7.8	9.8	2.9	-14.8	1.5	6.0	3.7	3.4
Polska	3.9	5.3	3.6	6.2	6.8	5.1	1.6	3.9	4.5	1.9	1.3
Finlandia	2.0	4.1	2.9	4.4	5.3	0.3	-8.5	3.3	2.7	-0.8	-0.6
Szwecja	2.3	4.2	3.2	4.3	3.3	-0.6	-5.0	6.6	2.9	0.9	1.1

Uwaga: dane w tabeli podane według standardu Eurostat.

Źródło: Eurostat, <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&pcode=tec00115> [6.01.2014].

Region Morza Bałtyckiego jest zróżnicowany zarówno pod względem politycznym, geograficznym, demograficznym, jak gospodarczym. Mieszka tu 96,5 mln osób. W Polsce mieszka około 40% populacji. Państwa nordyckie zamieszkuje około 25%, w nadbałtyckich landach Niemiec żyje około 15% osób, a w rosyjskiej części regionu około 13% z RMB. Szacuje się, że region zajmuje około 3,2 mln km² powierzchni lądowej (EU Strategy, s. 114). Zasoby siły roboczej regionu obliczono na 27,7 mln (w 2011 r.) (Top of Europe 2012, s. 10). W 2010 r. RMB zaczął odzyskiwać siły po załamaniu w 2009 r., osiągając PKB w wysokości około 1300 mld euro (około 11% wartości PKB wytworzonego przez 27 krajów UE) (Top of Europe 2011, s. 9).

Rys. 1. Mapa Regionu Morza Bałtyckiego

Źródło: *Nordregio*, <http://www.nordregio.se/en/Metameny/About-Nordregio/Research-Development/Geographical-scope-we-cover/Baltic-Sea-Region/> [10.01.2014].

W strefie euro funkcjonują Niemcy, Finlandia i Estonia (od 2011 r.). W czwartym kwartale 2012 r., w efekcie zawirowań w krajach zagrożonych wysokim deficytem budżetowym, w strefie euro roczny wzrost PKB spadł w stosunku do trzeciego kwartału 2012 r. o 0,6% i o 0,5% w całej Unii Europejskiej (EU-27). W RMB w ostatnim kwartale 2012 r. ujemną kwartalną stopę wzrostu PKB zanotowano w Danii (0,9%), Niemczech (0,6%) oraz Finlandii (0,5%), a najwyższy przyrost na Łotwie (1,3%), w Estonii (0,9%) oraz Litwie (0,7%). W Polsce osiągnięto w tym czasie 0,2%, a w Szwecji nie odnotowano wzrostu.

W 2011 r. PKB w regionie osiągnęło rekordową wielkość 1350 mld euro, nie zmieniając swego udziału PKB EU-27. W 2011 r. 60,5% (62% w 2010 r.) tej wiel-

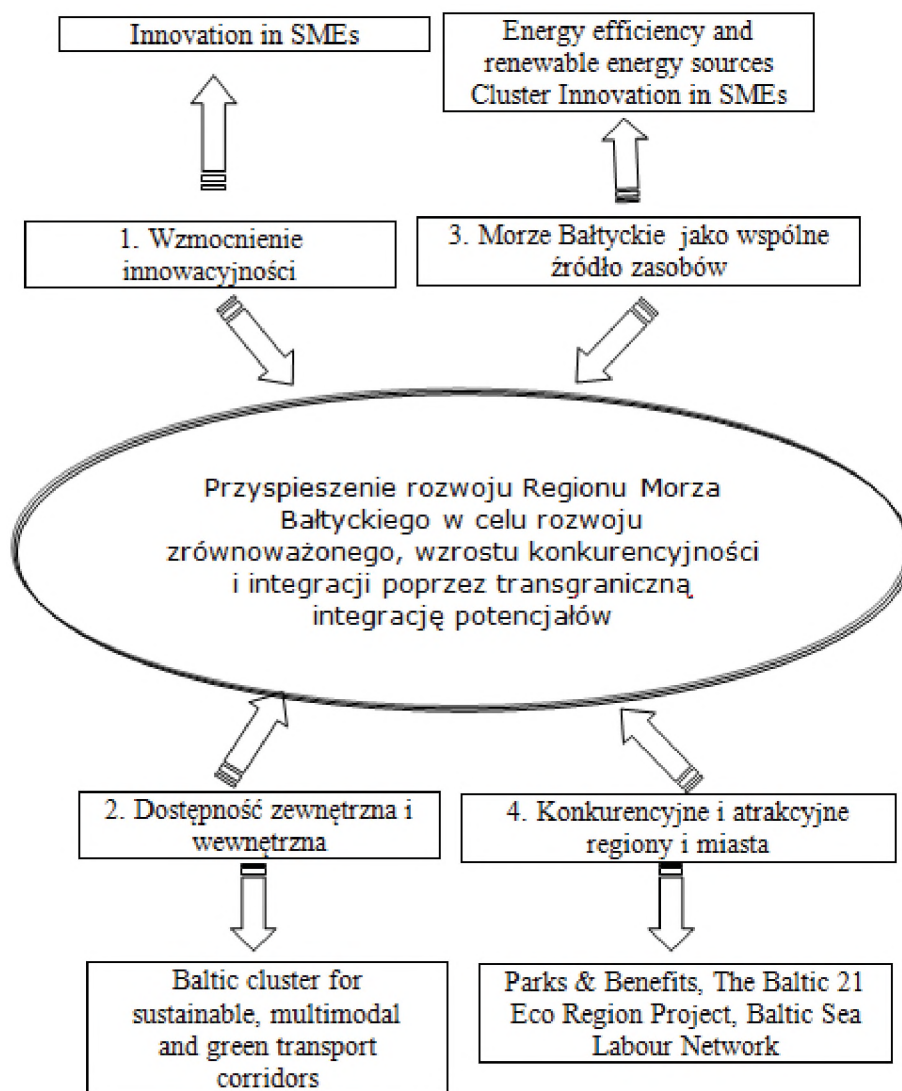
kości wytworzyły kraje nordyckie. Północne landy Niemiec i północne obwody Rosji (leningradzki i kaliningradzki) wytworzyły po około 13,5% (13% w 2010 r.) PKB Regionu Morza Bałtyckiego. Litwa, Łotwa i Estonia (kraje bałtyckie) mają około 6,5% udziału w PKB regionu (nie zmienił się), a północne województwa Polski zwiększyły swój udział z około 5% do 5,3% (State of The Region Report, s. 10).

Kraje nordyckie, które zamieszkuje około 24 mln osób (41% populacji regionu), rocznie wytwarzają PKB o wartości około 800–900 mld euro, Północno-wschodnie Niemcy (6,3 mln, 11% populacji RMB) wytwarzają około 175–200 mld euro PKB; w północno-zachodnich obwodach Rosji (około 16 mln) PKB wynosi 46–55 mld; w krajach nadbałtyckich (7,4 mln) PKB osiąga wartość 34–40 mld euro; Polska wytwarza około 370 mld euro, w tym północne województwa Polski (5,4 mln) – 24–30 mld euro PKB (Dillemas and Coherence, s. 12).

2. Strategia Unii Europejskiej dla Regionu Morza Bałtyckiego w latach 2007–2013

Transfer wiedzy i niwelowanie rozwarstwienia społeczeństw innowacyjnych w makroregionie zapewnić miała Strategia Unii Europejskiej dla Regionu Morza Bałtyckiego. Została on przyjęta w 2009 r. i stała się podstawą do realizacji pierwszej strategii makroregionalnej w Unii Europejskiej (Komunikat Komisji, s. 4). Inicjatywa realizacji strategii w tym regionie powstała w Parlamencie Europejskim już w 2004 r., kiedy to nastąpiło rozszerzenie UE o leżące nad Bałtykiem kraje Europy Środkowej. Komunikat dotyczący Strategii UE dla Regionu Morza Bałtyckiego Komisja Europejska przyjęła 10 czerwca 2009 r. Dołączono do niego plan działania, który zawierał względnie sprecyzowane kierunki wspólnych przedsięwzięć.

W czasie prac nad koncepcją jej wdrożenia ustalono, że w rozwoju współpracy transregionalnej i transferze wiedzy najskuteczniejszy będzie zestaw działań o charakterze horyzontalnym, a transfer wiedzy będzie odbywał się w obszarach wyspecjalizowanych klastrów obejmujących projekty transnarodowe.

Rys. 2. Klastry i projekty zapewniające transfer wiedzy w Regionie Morza Bałtyckiego w ramach Strategii Unii Europejskiej dla Regionu Morza Bałtyckiego 2007–2013 r.

Źródło: Baltic Sea Region Programme, <http://eu.baltic.net/> [10.01.2014].

Pierwotny plan działania oparto na czterech celach strategicznych, w wyniku realizacji których Region Morza Bałtyckiego miał rozwijać się jako: obszar zrównoważony (głównie w przestrzeni dotyczącej środowiska naturalnego), region dobrobytu (gdzie postawiono na przedsiębiorczość, szkolnictwo wyższe oraz innowacje), region dostępny i atrakcyjny (gdzie działania skoncentrowano na inwestycjach

infrastrukturalnych), region bezpieczny (planując działania sprzyjające poprawie bezpieczeństwa na morzu) (Plan Działania, s. 9).

Ponieważ w okresie 2007–2013 strategia nie dysponowała wydziałymi środkami, Region Morza Bałtyckiego korzystał ze środków udostępnionych w ramach polityki regionalnej i innych funduszy UE. Na zapewnienie zrównoważonego rozwoju środowiska Bałtyku przeznaczono 9,8 mld euro, w tym 3,1 mld euro na oczyszczanie ścieków.

W celu poprawy konkurencyjności regionu wydzielono 6,7 mld euro, w tym 2,4 mld euro na innowacje w sektorze MŚP. Aby uczynić region bardziej dostępnym, pozyskano 27,1 mld euro, w tym na rozwój społeczeństwa informacyjnego – 1,4 mld euro, na infrastrukturę transportową – 23,1 mld euro, a na bezpieczeństwo energetyczne – 2,6 mld euro. Na bezpieczeństwo na Bałtyku wyasygnowano ze środków UE łącznie 697 mln euro (Panorama Inforegio, 2009).

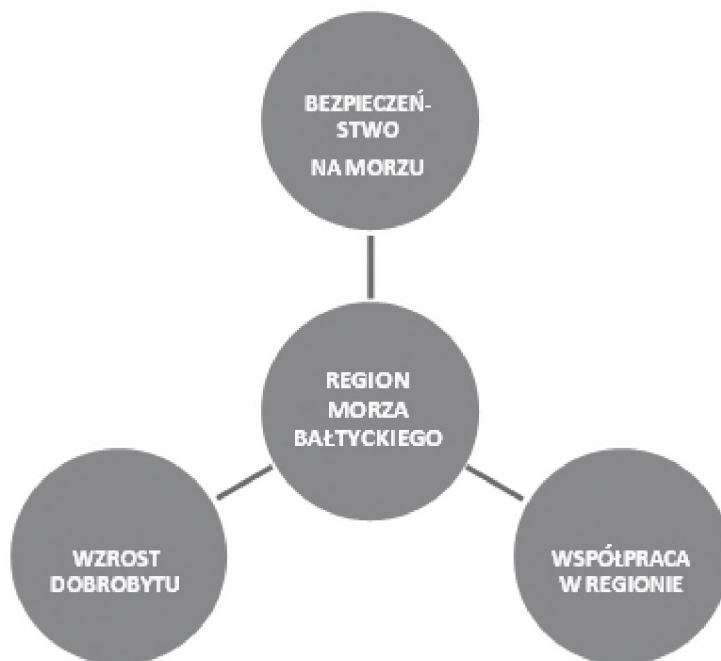
3. Strategia UE dla Regionu Morza Bałtyckiego na lata 2014–2020

Zatwierdzony w lutym 2013 r. nowy dokument Komisji Europejskiej pod skrótowym tytułem Action Plan skoncentrował działania na rzecz realizacji Strategii Unii Europejskiej dla Regionu Morza Bałtyckiego na trzech celach strategicznych: bezpieczeństwie na morzu, integracji regionalnej oraz wzroście dobrobytu (Action Plan, 2013).

Podjęte przedsięwzięcia mają wpisywać się w strategię Europa 2020, a co najważniejsze – wzmocnić konkurencyjność Unii Europejskiej. Wymierne efekty wyznacza się już na 2016 r. Głównie chodzi o zniwelowanie znacznej luki innowacyjnej występującej między państwami skandynawskimi i Niemcami a pozostałymi krajami regionu. W tym roku państwa skandynawskie powinny utrzymać czołowe miejsca wśród społeczeństw innowacyjnych. Natomiast dzięki transferowi wiedzy w obszarach priorytetowych i horyzontalnych państwa Europy Wschodniej powinny zmienić swoje pozycje o 4 miejsca, a w 2020 r. o 7 miejsc. Sprzyjać temu powinien wzrost kooperacji w ramach wspólnych projektów o 20% w 2016 oraz o 40% w 2020 r. Te wskaźniki powinny zostać osiągnięte dzięki skoncentrowaniu aktywności społeczności Regionu Morza Bałtyckiego na 17 obszarach priorytetowych i 5 działaniach horyzontalnych. Każdy z celów strategicznych wykonany zostanie poprzez projekty realizujące 5 celów pomocniczych.

Bezpieczeństwo na morzu ma zostać poprawione poprzez współpracę w zakresie ochrony wód morskich, ochrony życia w środowisku wodnym RMB, przyjaznej środowisku i bezpiecznej żeglugi oraz rozwoju współpracy na rzecz bezpieczeństwa i ochrony środowiska. Integracja w RMB rozwijana będzie m.in. przez poprawę warunków rozwoju transportu, integrację rynków zaopatrzenia w energię, swobodny przepływ ludzi i rozwój współpracy. W tym celu ujęto również walkę z przestępczością międzynarodową.

Rys. 3. Cele główne Strategii Unii Europejskiej dla Regionu Morza Bałtyckiego na lata 2014–2020

Źródło: Action Plan, {COM(2009) 248}, February 2013 version.

Cel strategiczny mający przyczynić się do zwiększenia w regionie dobrobytu będzie realizowany poprzez działania sprzyjające rozwojowi jednolitego rynku, wdrożenie Strategii UE 2020, wzmocnienie pozycji konkurencyjnej regionu w UE i na rynku globalnym, a także działania przyczyniające się do przystosowania gospodarek regionu do zmian klimatycznych oraz ich ochrony przed ryzykiem w działalności biznesowej.

Aby zrealizować zadania strategiczne dla Regionu Morza Bałtyckiego, wytyczono również działania horyzontalne, w których w sposób przejrzysty zaznaczono konieczność przepływu wiedzy między państwami o wysokim poziomie innowacyjności do państw, regionów i społeczeństw o niższej aktywności innowacyjnej.

Uznano, że rozwojowi Regionu Morza Bałtyckiego sprzyjać będą następujące działania horyzontalne:

1. HA Involve – rozwój wielopłaszczyznowego zarządzania z udziałem społeczeństwa obywatelskiego, biznesu oraz nauki,
2. HA Neighbours – aktywizacja współpracy krajów sąsiadujących w celu rozwiązywania wspólnych problemów w Regionie Morza Bałtyckiego,

3. HA Promo – wspólne działania promocyjne i budowanie tożsamości regionalnej,
4. HA Spatial Planning – rozwój współpracy transgranicznej i wspólnego planowania przestrzennego obszarów morskich i lądowych,
5. HA Sustainable development and bio-economy – zrównoważony rozwój regionu z uwzględnieniem wymagań „zielonej gospodarki” (Action Plan, 2013).

Podsumowanie

Biorąc pod uwagę rozwarstwienie w Regionie Morza Bałtyckiego, można zniwelować jedynie poprzez transfer wiedzy. W nowym programie UE dla Regionu Morza Bałtyckiego postawiono na współdziałanie na rzecz realizacji trzech celów priorytetowych. We wszystkich obszarach przyjęto zasadę współdziałania partnerów z co najmniej trzech państw. Uznano, że najbardziej efektywne i korzystne będzie działanie we wspólnych projektach w formie klastrów lub zbliżonych do klastrów.

Literatura

- Ajdukiewicz K. (1985), *Język i poznanie*, t. I, PWN, Warszawa.
- Action Plan (2013), {COM(2009) 248} February 2013 version.
- Dilemmas and Coherence. Political State of the Region Report* (2012), Baltic Development Forum, Kopenhaga.
- European Union Strategy for The Baltic Sea Region* (2010), Luxembourg.
- European Commission, Enterprise and Industry Directorate-General (2008), Bruksela.
- Grzybowski M. (2012), *Crist-off shore made in Poland*, „Nadmorski Przegląd Gospodarczy” nr 3–4.
- Grzybowski M. (2013), *BSR information societies. (Dis) Connected*, „Baltic Transport Journal”, No. 2, March/April.
- Jashapara A. (2006), *Zarządzanie wiedzą*, PWE, Warszawa.
- Kaczmarek B., Walczak W. (2009), *Zarządzanie wiedzą we współczesnych przedsiębiorstwach: ujęcie multidyscyplinarne*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź.
- Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów COM(2009) 248/3 dotyczący Strategii Unii Europejskiej dla regionu Morza Bałtyckiego {SEC(2009) 702}, {SEC(2009) 703}, {SEC(2009) 712}.

- Pawluczuk A. (2004), *Istota zarządzania wiedzą*, w: *Zarządzanie wiedzą w polskich przedsiębiorstwach*, red. K. Szczepaniak, SGH, Warszawa.
- Plan Działania. Dokument roboczy Służb Komisji uzupełniający Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów dotyczący Strategii Unii Europejskiej dla regionu Morza Bałtyckiego {COM(2009) 248}, {SEC(2009) 702}, {SEC(2009) 703}.
- State of the Region Report* (2012), Baltic Development Forum, Kopenhaga.
- The Top of Europe's Quest for Resilience*, (2011).
- The Top of Europe. Bracing Itself* (2012).
- Thönnies F., *Off to new shores – The Baltic Sea Region as a Model Region for Decent Work and Social Security*, prezentacja na konferencji „Cooperation in the Baltic Sea Region”, Gdańsk, 27 November 2012.
- Unijna Strategia dla regionu Morza Bałtyckiego* (2009), „Panorama Inforegio”, Wspólnoty Europejskie, Bruksela.

**KNOWLEDGE TRANSFER CONDITIONS IN THE IMPLEMENTATION
OF THE EUROPEAN UNION STRATEGY
FOR THE BALTIC SEA REGION 2014–2020**

Summary

The article discusses the results of the research carried out by the Baltic Sea Region Observatory and the projects implemented by the European Union Programme for the Baltic Sea Region. It shows that the most effective form of knowledge transfer between science and economy in the Baltic Sea Region are scientific and industrial clusters and transnational projects. The partnership of these institutions has contributed to the synergy of science and business practice in the Baltic Sea Region.

Keywords: Baltic Sea Region, knowledge transfer.

Translated by Marek Grzybowski